Onderwerp: Reactie op rapport Rekenkamer, april 2021
Van: Stichting Leergeld Houten
Datum: 14 april 2021

Geachte fracties, en cc. wethouder S. Bos, hr. M. van den Heuvel en B. de Heide

Hierbij ontvangt u onze reactie op de aandachtspunten van de Rekenkamer.
Dat Houten naar voren komt met een sterk sociaal gezicht en er geen misstanden geconstateerd zijn, is een groot compliment! Leergeld Houten hoort van cliënten veel verhalen, er zijn de afgelopen 5 jaar meer dan 900 kinderen ondersteund in 'meedoen'. Dit betekent dat Leergeld Houten bij 317 gezinnen gesprekken achter de voordeur gevoerd heeft. Dit levert onnoemelijk veel verschillende verhalen op en vraagt veel maatwerk want er komen steeds casussen voor die niet in regels te vangen zijn. Maar waarbij wel vanuit een kader geholpen kan worden waardoor er geen willekeur optreedt en waarvoor wij graag verantwoording afleggen aan elkaar, aan de gezinnen, aan de subsidiegevers, aan de landelijke Leergeld Vereniging en aan de gemeente Houten. Zie bijgevoegd Jaarverslag 2020, bijlage 1.

We voelen ons genodigd om mee te denken met de bevindingen van de Rekenkamer en het vervolg welke dit kan krijgen vanuit onze ambitie 'Voortgaan, verankeren en versterken' Zie bijgevoegd Meerjarenbeleidsplan 2021-2025, bijlage 2.

Omdat Leergeld alle aandachtspunten van de Rekenkamer van belang vindt, geven wij hieronder onze reactie per punt weer. En we willen graag voort op de ingezette weg om de regelingen voor ouders van kinderen tot 18 jaar te vereenvoudigen. Er zijn in goede samenwerking met de ketenpartners en gemeente al belangrijke stappen gezet, maar die namen veel tijd doordat de regelingen altijd met de geldstromen te maken hebben, en met vooroordelen over gebruik en mogelijk misbruik. Zo is de regeling Jeugdfonds Sport&Cultuur nu gelijk getrokken met Leergeld, wij informeren u over dit positieve resultaat -zo gewenst- graag. Heel zorgvuldig, stap voor stap, zijn de financiele consequenties gemonitored, de voor- en nadelen gedeeld en de uitvoerders meegenomen in de aanpassingen.

Maar eerst onze reactie, waarvan een aantal punten naadloos aansluiten bij ons advies op de Concept-Sociale Koers van maart 2020. Deze kopiëren we daarom nogmaals in, om de consistentie te illustreren.

Mochten er nog vragen zijn, dan gaan we graag met u in gesprek,

Met vriendelijke groet, namens Stichting Leergeld Houten,
Rita van Rooijen, coördinator
Gerard van Westrienen, intermediair
Jan Mol, penningmeester
Ria Frowijn, voorzitter

Onderwerp: Reactie op rapport Rekenkamer, april 2021
Van: Stichting Leergeld Houten
Datum: 14 april 2021

M: 06-28520020, E: voorzitter@leergeldhouten.nl

Aandachtspunten Rekenkamer

1. Afbakening: hanteer een eenduidige definitie voor het begrip lokale inkomensregelingen, waarmee direct is aangegeven welke ruimte de gemeente heeft om eventuele aanpassingen in de bestaande praktijk te overwegen.

Reactie Leergeld: een eenduidige definitie is nodig om de weg in de regelingen voor inwoners en (professionele en vrijwillige) hulpverleners overzichtelijk te maken.

2. Gebruikte begrippen: in Houten worden begrippen als armoede, armoedebeleid, minima en minimabeleid veelvuldig gehanteerd. Dit kan onder andere stigmatiserend werken.
Reactie Leergeld: eenduidige begrippen zijn nodig en voorkomt onnodige bejegening of framing van status of situatie van inwoners. Onze ervaring is dat zij de vooroordelen aanvoelen en wij hier onszelf niet goed genoeg van bewust zijn. Het woord 'armoede' wordt door de betreffende inwoners stellig van de hand gewezen, en voornamelijk in het beleidsdomein gebruikt om te algemeniseren. Leergeld gebruikt bijvoorbeeld vaal 'een (te) laag inkomen.'

3. Kwijtschelding gemeentelijke belastingen: in het rapport Evaluatie minimaregelingen wordt de mogelijkheid van het (laten) kwijtschelden van gemeentelijke belastingen alleen kort in de inleiding genoemd. Deze mogelijkheid past echter volledig in de definitie van de rekenkamer van lokale inkomensregelingen. Vul het evaluatierapport aan met een uitgeschreven kwijtscheldingsregeling.
Reactie Leergeld: mee eens, in incidentele gevallen verwijst Leergeld ouders hiernaar. *Kunnen we hier ook iets bij zetten dat het belangrijk is dat inwoners hier op gewezen worden? Bijvoorbeeld al alle mensen die bij WIL bekend zijn? Het is mooi als het in een evaluatierapport staat maar daarmee weten de betreffende inwoners nog niets.*
4. Effectiviteit – al dan niet per regeling: in het evaluatierapport uit 2019 is slechts één zin over de effectiviteit van de bestaande regelingen opgenomen. Op dit moment is de effectiviteit per regeling niet aan te tonen. Een zogenoemd narratief verslag welke eens per ongeveer 3 jaar wordt uitgebracht, waarin de uitwerking van uitgebreide interviews met plusminus 20 inwoners is opgenomen kan een goed beeld opleveren.
Reactie Leergeld: in deze stijl reageerde Leergeld ook op de Sociale Koers 2020. Gesprekken die met aandacht gevoerd worden leveren een zeer gedetailleerd en daarmee breder en beter beeld op van de context van gezinnen en waar zij tegenaan lopen. Leergeld Nederland heeft een mooi voorbeeld met als thema werkende armen met als titel 'Altijd op een richeltje lopen' (als bijlage 3 ter illustratie bijgevoegd).

Effectiviteit: als tip geven we graag mee dat het Evaluatierapport 2019 door de betreffende organisaties geactualiseerd kan worden met de cijfers uit de jaarverslagen. Vraag dit de betrokken organisaties en er ligt een beginsituatie voor de gewenste herijking! (En voeg toe: hoeveel inwoners hebben jullie in 2020 geholpen, wat waren de kosten, wat was de tevredenheid, welke belemmeringen komen jullie tegen en waar lopen jullie (door corona) tegenaan, en, welke afstemming onderling van welke regelingen zou prioriteit moeten hebben.

5. Inkomen – vermogen – maatwerk: de lokale inkomensregelingen in Houten kennen, verschillende 'drempels' waar het gaat om de mogelijkheid (of niet) die een inwoner heeft om er gebruik van te maken. Heroverweeg de verschillende gehanteerde inkomensgrenzen, met als uitgangspunt dat die grenzen voor de verschillende regelingen zoveel mogelijk worden gesynchroniseerd. Dit sluit ook aan bij de in de beleidsnota Herijking armoedebeleid (2017) genoemde ambitie "streven naar eenvoud in onze regelingen".
Reactie Leergeld: eerder heeft Leergeld Houten hiervoor aandacht gevraagd, dus we onderstrepen dit aandachtspunt.. En het heeft te maken met een aantal onlogische gebruiksregels. Zo kent Jeugdfonds Sport&Cultuur toe vanaf 125 % van het bijstandsinkomen en doet daarbij geen inkomenstoets.
Leergeld ondersteunt daarom ten zeerste het advies om de regelingen te vereenvoudigen en synchroniseren, waarbij het uitgangspunt is dat de inwoners en de kinderen centraal staan, evenals de manier waarop we willen dat het sociale gezicht van Houten in praktijk wordt gebracht. Bij voorkeur op een percentage van 130% van het bijstandsinkomen net als in Nieuwegein en Utrecht.

6. Regeling – of regelingen – inzake de kosten van kinderopvang: in de diverse stukken over de lokale inkomensregelingen lijkt de reguliere regeling Tegemoetkoming eigen bijdrage kinderopvang te ontbreken. Ook deze regeling is een inkomensregeling waartoe de gemeente Houten (via WIL) heeft besloten. Herziening op korte termijn van deze regeling is gewenst.

Reactie Leergeld: helemaal mee eens. Het is het afgelopen jaar meermalen voorgekomen dat Leergeld Houten ook kinderopvang vergoed voor gezinnen die helemaal stukgelopen waren op de geldende regels. In dat geval biedt Leergeld 'de eerste hulp' zodat de gezinnen door kunnen, en wordt er achter de schermen verder onderzoek naar structurele oplossingen gedaan. Maar op dit gebied ziet ook Leergeld Houten door de bomen soms het bos niet meer. Een van onze coördinatoren adviseerde als volgt: *Zorg er voor dat regelingen bekend zijn bij de betreffende gezinnen. Praktijkvoorbeeld: moeder gaat studeren met behoud van uitkering en in overleg met WIL om zo de kansen op werk te vergroten. Zij werd niet door WIL geïnformeerd dat zij de eigen bijdrage voor de kinderopvang via de bijzondere bijstand terug kon krijgen. Daar hebben wij haar op gewezen en inmiddels is dit geregeld.*

7. Details in specifieke documenten: in de diverse regelingen en overige documentatie komen verschillende (redactionele) onvolkomenheden voor. Deze onvolkomenhedenbehoeven opvolging door de ambtelijke organisatie en het college.

Reactie Leergeld: op dit punt hebben we geen commentaar, de bevinding spreekt voor zich.

8. Periodieke (integrale) beoordeling: het is voor belanghebbenden makkelijk, doelmatig maar ook plezierig om bij het vaststellen van de persoonlijke omstandigheden en het toetsen van het inkomen (en soms het vermogen), die voor het gebruik van meerdere lokale inkomensregelingen in aanmerking willen komen, dat dit slechts op één plaats en (bijvoorbeeld) slechts eenmaal per jaar zou kunnen worden gedaan. Verkenning van de mogelijkheden om tot een periodieke integrale beoordeling van de persoonlijke en financiële situatie van een belanghebbende te komen is gewenst.

Reactie Leergeld: Leergeld Houten doet graag mee aan de verkenning van de mogelijkheden, ziet voordelen voor ons als organisatie, maar zal ook de nadelen van deze benadering op tafel leggen namelijk: druk op de tijd voordat er weer perspectief van een gezin is, de complexiteiten die voorkomen die niet in één keukentafelgesprek duidelijk worden, de regelbenadering van WIL en korte tijdsbeschikking per casus vanwege de kosten van de ureninvestering, de ruimte die er moet blijven voor maatwerk ten behoeve van schrijnende situaties enzovoort, enzovoort.
Bovendien is het vaak willekeurig bij welke regeling een benarde inwoner start, klop je het eerst bij de Voedselbank aan dan moet er wel direct geholpen kunnen worden op basis van informatie en een beoordeling waarvoor door de organisaties (en vrijwilligers) verantwoording genomen kan worden om willekeur uit te sluiten. Bovendien zijn de fluctuaties in de situaties talrijk en alleen in zicht bij de direct helpende instanties.
Leergeld Houten heeft als ambitie om de 2 jaar de inkomens te checken, als de gezinnen zelf al niet aangegeven hebben dat zij Leergeld niet meer nodig hebben. Zo'n vreugdemoment wordt maar al te graag gedeeld!
Kortom: positief maar heel zorgvuldig aanpakken mede vanuit het gebruikersperspectief,.

9. Omgaan met persoonsgegevens: (in het verlengde van punt 8) zorgelijk is de omgang met per definitie vertrouwelijke persoonsgegevens van inwoners die gebruik (willen) maken, of hebben gedaan, van één of meer lokale inkomensregelingen. De rekenkamer bepleit een periodieke, volledige toetsing op de omgang met alle persoonsgegevens van belanghebbenden bij alle lokale inkomensregelingen, voor zover de gemeente Houten daarvoor direct of indirect verantwoordelijk is.

Reactie Leergeld: vanuit onze landelijke koepel wordt Leergeld Houten aangestuurd op het omgaan met persoonsgegevens en wordt de administratieve omgeving daarvoor geboden die aan alle AVG-eisen voldoet en wordt bijgehouden. Dit zal bij de andere organisaties

niet anders zijn. De gemeente zou ook kunnen toetsen of de uitvoerders van de regelingen adequaat met de persoonsgegevens omgaan en of dit goed geborgd is, in plaats van de toets zelf uit te gaan voeren want hiermee belast je alle organisaties.
Kortom: positief maar heel zorgvuldig aanpakken mede vanuit de ervaringen van de doelgroep zelf.

10. Herijking regelingen: De gemeente Houten heeft een sterk sociaal gezicht. In Houten moet iedereen kunnen meedoen, met een (extra) accent op kinderen, in verband daarmee spelen vormen van (bijkomende) inkomensondersteuning een meer dan marginale rol. Meer bekendheid, daardoor (nog) meer bereik en meer samenwerking bij de uitvoering, aldus de ambities die de gemeente zich voor 2020 en 2021 heeft gesteld. Lokale inkomensregelingen zijn als zodanig onverplicht. Met andere woorden, de raad van de gemeente Houten kiest van jaar op jaar voor het hanteren van uiteenlopende regelingen die afzonderlijk en opgeteld een groot budgetbeslag vergen. Het past Houten, juist gezien het sterke sociale karakter van de gemeente, om zo mogelijk nog dit jaar te komen tot de herijking waarvoor de evaluatie uit 2019
was bedoeld, maar die nog niet heeft plaatsgevonden.

Reactie Leergeld: een herijking sluit aan bij de ambitie van Leergeld om de voorzieningen structureel op de beste plek neer te zetten (zie Meerjarenbeleidsplan Leergeld Houten 2021-2025). Op enkele punten hebben we de afgelopen jaren al resultaat bereikt maar deze aanpassingen kosten veel tijd en doordenking van de consequenties financieel, in uitvoerbaarheid en communicatie. Leergeld Houten is zeker positief hierover maar ziet dat dit vanwege de complexiteit zorgvuldig aangepakt moet worden en mede doordacht vanuit het gebruikersperspectief. Het lijkt redelijk om in 2021 de evaluatie Minimaregelingen 2019 van een actuele beginsituatie te voorzien, om in 2022 de herijking te laten plaatsvinden met de invoering in 2023.

Bijlage: Reactie Leergeld op Sociale Koers, maart 2020

‘Het lijkt of het menselijk gezicht ontbreekt in de koers…
De concept-Sociale Koers is een document op hoofdlijnen. De invullingen komen met de uitvoeringsplannen.
Vraag: kunnen er voor de volgende documenten en uitvoeringsplannen bijvoorbeeld enkele representatieve verhalen en/of interviews van personen worden opgenomen, die de thema’s een levendige inhoud geven?’

Herijking Armoedebeleid 2017-2020
Er is in 2016 hard gewerkt aan de herijking van het armoedebeleid. De beleidsperiode van het armoedebeleid loopt in 2020. Ook het nog uit te werken voornemen om in 2030 alle

kinderarmoede uit Houten weg te hebben door aansluiting met de Kinderarmoedealliantie is een lopend proces.
Vraag: Kan er in de Sociale Koers opgenomen worden dat en hoe er aan de herijking van het armoedebeleid gewerkt gaat worden in 2020 ter voorbereiding van de volgende 4 jaar? En kan toegevoegd worden dat de gemeenteraad ingestemd heeft met aansluiting bij de landelijke Kinderarmoedealliantie, dus, in 2030 alle kinderarmoede Houten uit?

Sport wordt positief ingezet maar waarom geen cultuur?
Vraag: waarom krijgt cultuur niet dezelfde functie als sport? Hiermee wordt een andere groep mensen bereikt dan degenen die zich tot sport aangetrokken voelen. Bovendien is cultuur bovenal in staat uit te lokken tot participatie, ontwikkeling en groei.

De U-pas in de schaduw?
De U-pas is al jarenlang een instrument om participatie en zelfredzaamheid te bevorderen. Er gaat jaarlijks meer dan €115.000 gemeentegeld naar toe maar deze wordt niet genoemd als instrument.
Vraag: waarom is de U-pas niet genoemd en wordt er niet zichtbaar aan een perspectief gewerkt in samenhang met de voorzieningen van het Jeugdfonds Sport&Cultuur en de Stichting Leergeld? Het contract loop toch binnen nu en twee jaar af, dus binnen de nieuwe beleidsperiode van de Sociale Koers? Waar staat het benodigde budget wel op de begroting, want in de Sociale Koers lijkt het niet te identificeren?

De U-pas meer effectief inzetten?
De U-pas wordt ook uitgereikt aan ouders die een kind hebben tussen de 0-4 jaar.
Daar staat €225 op. Vooral alleenstaande ouders zijn blij met dit jaarlijkse extraatje. Maar helaas staat er op de U-pas geen mogelijkheden voor die jonge doelgroep.
Vraag: kan het aanbod van de U-pas kritisch tegen het licht gehouden worden en aangepast worden aan wat de doelgroep nodig heeft? *Ook de wijze van gebruik hierin meenemen. Zolang er slechts een gedeelte betaald kan worden en ouders zelf nog meten bijleggen kan de U-pas door veel kinderen niet optimaal gebruikt worden.*

De Klijnsmagelden structureel gemaakt.
Om kinderarmoede te bestrijden zijn vanaf 2016 zgn. Klijnsmagelden een structurele toekenning aan de gemeenten geworden. Houten ontvangt daar jaarlijks ± €130.000 uitvoeringsgeld voor.
Vraag: waarom is deze geldstroom niet opgenomen in het budget van de Sociale Koers?

Beschikbare middelen PSK
Er wordt voor de uitvoering van de Sociale Koers een bedrag genoemd van €155.000 om in dit jaar toe te wijzen en te besteden.
Vraag: valt onder dit budget ook de toekenning voor organisatie (een bedrag van €10.000 welke Stichting Leergeld al enkele jaren ontvangt voor het in stand houden van de

organisatie? En is hier een uitbreiding op aan te vragen omdat het voorzien in deze basisvoorziening zo'n enorme groei aan het doormaken is?

Additionele gelden Jeugdfonds Sport & Cultuur en Stichting Leergeld
Door de toenemende samenwerking is er een positief effect voor Houten ontstaan. Beide organisaties hebben veel extra additionele middelen voor besteding in de gemeente Houten naar zich toe weten te trekken. Deze gelden worden ingezet om de kinderarmoede te verminderen en de organisaties continuïteit te geven.
Vraag: waarom wordt er geen melding gemaakt in de Sociale Koers van deze bijkomende positieve affecten als punt welke al gerealiseerd is?

Samenwerking gemeente en vrijwilligersorganisaties
In de Concept-Sociale Koers worden constructieve uitspraken gedaan over de samenwerking tussen de vrijwilligersorganisaties en de gemeente.
Vraag: heeft de gemeente de koers ingezet om gemeentelijke taken over te hevelen naar de vrijwilligersorganisaties? Is dit niet ongewenst omdat er dan op die manier aan de wettelijke taak van de gemeente om basisvoorzieningen voor kwetsbare groepen te regelen, wordt getornd?

Laaggeletterdheid en taalverwerving bij 10- tot 18-jarige nieuwkomers
Onderzoek heeft uitgewezen dat wanneer nieuwkomers 4 jaar gedegen onderwijs in de Nederlandse taal krijgen zij het basisniveau hebben om onderwijs effectief te volgen. De kinderen die in Nederland zijn gekomen en moeten doorstromen naar het VO, hebben een enorme achterstand en blijven die achterstand houden met als gevolg dat zijn niet op het niveau van hun competenties een beroepsopleiding kunnen gaan doen.
Vraag: heeft de gemeente binnen de Sociale Koers die doelgroep scherp en acties samen met het onderwijs in voorbereiding?

Als de verantwoordelijkheid van het onderwijs is beëindigd.
Houten kent jongeren van 18+ die nog geen startkwalificaties hebben behaald en voor hun onderwijsbenodigdheden financieel achter het net vissen als zij geen natuurlijke hulpbronnen hebben (ouders met een toereikend inkomen). En waar kan de moeder van drie kinderen terecht die een laptop nodig heeft omdat ze de opleiding voor apothekersassistente gaat volgen?
Vraag: kunnen er binnen de Sociale Koers pilots worden gestart om deze ondersteuning ontschot te laten plaatsvinden na degelijke analyse van de professionals?

Ontschotting
Leergeld Houten ontmoet op complexe casussen veel weerstand bij de direct betrokken om in een korte lijn en onmiddellijk financiele ondersteuning te bieden.
Vraag: kan Leergeld casussen voorleggen en met de betrokkenen enkele pilots starten om met efficiënte en effectieve ondersteuning te analyseren wat daar voor nodig is?

Communicatie
De medewerkers van de Stichting Leergeld hebben ‘maatwerk’ als uitgangspunt bij de gezinsgesprekken en heeft bij bijna alle maatschappelijke organisaties ingangen gevonden en gebruiken die. Het is bijzonder dat er weinig of nauwelijks wederkerigheid in de communicatie is ontstaan in de drie jaar dat Leergeld in Houten actief is.
Vraag: wat is er voor nodig dat de maatschappelijke organisaties ook Leergeld op casussen als expert vragen mee te denken en mee te werken?

Realistisch perspectief
De Stichting Leergeld heeft van aanvang af met de gemeente afgesproken realistisch te zijn in de doelstelling voor het bereiken van de gehele doelgroep (volgens het CBS zijn dat in Houten 760 kinderen die in gezinnen leven die leven van 110% boven het bijstandsniveau). Bovendien komen de medewerkers van Leergeld achter de voordeur regelmatig gezinnen tegen die geen enkel netwerk hebben. En die situatie zal niet veranderen.
Vraag: kan de Sociale Koers van cijfers worden voorzien over de grootte van de betreffende doelgroepen? En kunnen daar realistische doelen worden geformuleerd dan wat er nu tussen de regels geformuleerd staat dat iedereen door zelfredzaamheid uit zijn eigen situatie kan klimmen?

Verschillen in toekenningsgrenzen
Leergeld Houten gaat uit van 120%, de gemeente Utrecht van 125% en de gemeente Amersfoort van 180% boven het bijstandsniveau.
Vraag: kan de gemeente Houten gaan toewerken naar eenzelfde toekenningsniveau, en de verschillen tussen U=pas (110%), Jeugdpas Sport & Cultuur (120%) en Leergeld (maatwerk) meer realistisch maken door een basis kindpakket vast te stellen?

Communicatie
Wat is er allemaal in Houten en wat doet iedereen? In het algemeen zijn er weinig lovende woorden voor de Hulpwijzer.nl te horen. Niet alleen de doelgroep is lastig te adviseren, de samenwerkingspartners weten vaak ook van elkaar niet wat ze doen, zeker na verhuizingen, reorganisaties en personeelswisselingen.
Vraag: kan er een eenvoudige infografic gemaakt worden (zie bijvoorbeeld Nieuwegein) met een overzicht van wat er is en waarvoor?

Als attachments bijgevoegd:
Bijlage 1. Jaarverslag Stichting Leergeld Houten 2020
Bijlage 2. Meerjarenbeleidsplan 2021-2025
Bijlage 3. Publicatie ‘Altijd op een richeltje lopen’, uitgave Vereniging Leergeld Nederland 2020